

szói állítmány az ősrégi, szinte senki sem merte a létigét önálló állítmánynak, az ún. igei-névszói állítmány névszói részét ragtalan határozónak és az ún. névszói állítmányt egy elmaradt, de odaértett 3. sz. létige állapothatározójának tekinteni. Aki így tett volna, az - e hiedelem szerint - egy ősrégi magyar specifikumot tagadott volna meg, ami mellesleg a szláv nyelvek körében és a szanszkritban is megtalálható. (A kérdéshez a leíró nyelvtanokon felül érdemes megnézni a Magyar Nyelvőr vitáját, Nyr. 77:114-9, 78:43, 79:195-8, 202 és Szépe György cikkét, ÁNYT V. 269-285 pp. Akadémiai Kiadó Bp. 1967).

. Akárhogy is vélekedünk azonban a létigével szintagmatikus kapcsolatban álló névszó elemzéséről, nagyon meggondolandónak tartom, hogy az élőbeszédhez nélkülözhetetlen igeidők, módok, vonzatok tanítását minél előbb sorra vegyük.

(1981.)

Dienes Ottó

A lektori munka módszertani és gyakorlati problémái /A tankönyv- és jegyzetellátásról/

Lektori munkát végezni külföldi egyetemen: megtiszteltetés. E megtiszteltetéshez minden körülmények között méltónak lenni: kötelesség. Egy sajátos, első pillanatokban inkább csak kuriózumnak tartott nyelv és egy világszínvonalú irodalom, művészet és tudomány közvetítéséről van ugyanis szó.

A finnugor nyelvcsaládba való tartozás taglalása után ejthetünk néhány szót a legmodernebb nyelvtipoló-

giai kutatásokról is. Meg kell említenünk a topic-prominens, vagy (É. Kiss Katalin, Filológiai Közlöny XXVII. évf. 1981., 165. javaslata szerint) topic-fókusz-(prominens) nyelvek felmerülő problematikáját, s azt a ma már egyre inkább teret hódító nézetet, miszerint mind a magyar, mind pl. a japán topic-fókusz nyelv.

Az érdemi munka csak ezután következik. A magyar nyelvet nem szabad türelmetlenül, túlbuzgalommal megközelíteni. A Nemzetközi Előkészítő Intézet pedagógusai tudják ezt talán a legjobban, akik a legnagyobb gyakorlattal rendelkeznek nyelvünk oktatásában, mivel minden elsietett kísérlet már eleve kudarcra van ítélve. Hagományos vagy direkt módszerről legyen is szó - az utóbbit kevés óraszám esetén semmi esetre sem ajánlom -, elengedhetetlenül szükség van a magánhangzó-harmónia és a vele kapcsolatos elméleti-gyakorlati ismeretek hiánytalan elsajátíttatására. A magánhangzó-harmónia magabiztos kezelése legalább annyira fontos a magyart tanulóknak, mint a fonetikus jelek ismerete az angol nyelv tanulása során. De ezen a területen se essünk túlzásokba. Elriaszthatjuk az eleinte amúgy is félénk vagy várakozó állásponton levő hallgatóinkat, ha hirtelen zúdítjuk rájuk a paradigmák sokaságát, s ezt még tetézzük a rendhagyó alakok minél részletesebb glédába állításával. Ne veszítsük szem elől azt az egyszerű, de reális ténytet, hogy a hallgatók többsége nem kimondottan lingvisztikai és literátori indíttatású, bármennyire is szívből kívánnánk, hogy azok legyenek. A magyar általában szabadon választható tantárgy, a hallgatók számos szakterületről, társadalmi rétegből érkeznek, s ezért képességük, érdeklődésük is különböző. Ha mindezek ellenére sikerül olyan csoportot összekovácsolnunk, amelynek érdeklődését kimondottan nyelvészeti vagy filológiai irányba tudjuk terelni, akkor szükség van ismereteink teljes mozgósítására.

Minden magyar lektornak, kezdőknek és tapasztalt-nak egyaránt a legégetőbb problémája, hogy milyen tan-könyvből tanítson, honnan szerezzen tanszalagokat stb.

Lelkes István könyvét ("Manuel de Hongrois") -, amely sok szempontból igen értékes és pótolhatatlan - francia anyanyelvű kezdőknek nemigen ajánlom. Egyrészt azért, mert már az első leckében szinte kiejthetetlen magyar szavak vannak (ha a hallgatók már elfogadható-an tudnak olvasni az első leckéhez érve, akkor más a helyzet), másrészt a könyv terjedelme azt az érzést keltheti a kevésbé magabiztos hallgatóban, hogy az ez-redfordulóra sem jut a könyv végére, és harmadszor azért, mert sok hallgató, aki csak egy-egy évig akar próbálkozni a magyar nyelvtanulással, nem szívesen ad ki 70-100 frankot érte.

Nem tartozik talán az utópiák közé, ha azt remél-jük, hogy egyszer egy nagy tapasztalattal rendelkező munkacsoport vagy egyén által megírt, magnófelvételek-vel ellátott, szépen illusztrált magyar kezdő és hala-dó illetve műfordító fokozatú tankönyv kerülhet majd a kért mennyiségben mind a lektorok, mind az idegen ajkú hallgatók kezébe. Egy francia turista, aki szeretné Budapesten a feliratokat kibetűzni, hiába vásárolja meg "Manuel de Hongrois" -t. A kisebb fajsúlyú könnyen-gyor-san módszerű, magnószalagos kiadványok között azonban már hiába is kutat a francia boltok polcain. Találhat izlandi, eszkimó vagy a világ bármelyik nyelvén készült tananyagokat, kivéve a magyart.

A lektor elkezdheti a "Manuel de Hongoris" -t, s esetleg azt tapasztalja, amit erről a témáról már el-mondtam. Vagy esetleg elkezdi a "Learn Hungarian"-nel, ha be tudja szerezni a példányokat. Ha nem szerzett semmilyen tankönyvet, marad a forgalomba nem került anyagoknak a fénymásolt lapokról való tanítása.

A fentiekén kívül még egy lehetőségünk van: nyelvi jegyzetet készítünk. Én is ezt az utat választottam 1978-ban. A Nemzetközi Előkészítő Intézet akkor használatos, ötkötetes magyar nyelvkönyvét, illetve ennek egy részét használtam munkám alapanyagaként. A szövegeket részben át kellett dolgozni, a szemantikus rajzokat el kellett hagyni, neveket kellett megváltoztatni. A feladatrendszerhez "version"-okat és "thème"-ket készítettem, s természetesen a tördeletést is megváltoztattam. Így született meg tizenhat arányos terjedelmű lecke, s ezzel a második évfolyamon a haligatók búcsúztak is az alaptiktól. Ugyanezen az évfolyamon egyre több irodalmi jellegű szöveget is tanulmányoztunk. Az irodalomtörténeti szövegeket legjobb, ha saját magunk írjuk meg, s így a haligatókat a "parole" felől lassan az irodalmi, történelmi stb. szaknyelv felé vezéreljük. Bőséges szöszedeteit is mellékelünk, de minden nehezebb szónál és kifejezésnél érdemes anyanyelvi munkatárssal is konzultálni, mivel egyes szavak szótári alakjai nem mindig fedik a francia szemantikai illetve konnotációs mezőt. A haligatók általában nem szívesen szótároz-
nak szabadon választott tárgyak esetében.

A fenti módon elkészített nyelvi jegyzetem eddigi gyakorlatomban igen jól bevált, s ez azt is bizonyítja, a NEI és pedagógus-kutatói alkotják azt a hungarológiai fellegvárat, ahol eddig is a legnagyobb haszonnal forgatható magyar nyelvkönyvek készültek.

Még néhány fontosabbnak gondolt észrevétel:

1. Célszerű ellenőriznünk, hogy az egyetem könyvtárában van-e elegendő magyar vonatkozású anyag. Ugyancsak fontos, hogy a szabadpolcos, gyors-
kolcsönző részlegekben is legyenek magyar könyvek

idegen nyelven. Ha nincsenek, akkor szorgalmazzunk rendeléseket. (Ez nem megy mindig nagyon könnyen az egyetem takarékosági rendeletei miatt.) Marad az ajándékozás, ugyanis minden vérbeli könyvtárigazgató örül a könyvajándékoknak, s így hamarosan ott sorakozhatnak a legfontosabb kiadványok pl. egy francia egyetem könyvespolcain. Természetesen mindez csak akkor fog menni, ha mi magunk is kellő számú könyvvel rendelkezünk, amihez minket is segíteniük kell a hazai szerveknek.

2. Legalább a város legnagyobb könyvesboltjában derítsük ki, hogy egyáltalán van-e magyar tárgyú irodalom. Ha alig van, vagy nincs, akkor kérjük meg a bolt tulajdonosát, hogy rendelje meg az általunk javasolt kiadványokat bolti eladásra. Hivatkozunk arra, hogy a városban van magyaroktatás az egyetemen.

3. Legyen a lektor bővében olyan irodalmi és kulturális anyagoknak (verseskötetek, jubileumi, turisztikai kiadványok stb.), amelyeket a hallgató akár "el is felejthet" visszaadni.

4. A tíz évnél idősebb, országunkat reprezentáló albumokat lehetőleg cseréljük ki modernebbekre.

5. Szorgalmazzuk a magyar kiadványok megrendelését a hallgatók körében (pl. "Revue de Hongrie").

Rövid beszámoló végére értem. A vázlatosság miatt még dióhéjban sem tudtam bemutatni a hungarológus-lektor lényeges feladatait, amelyek közül mindenkor a magyar kultúrkincs értő közvetítése az elsődleges. Ne feledkezzünk meg egy pillanatra sem arról az alapgondolatról, hogy a magyar nyelv tanítását, és a vele párhuzamosan folytatott kultúrmisztsziót nem lehet különválasztani. A legtöbb magyar

szóhoz szívünkéből vagy értelmünkéből hozzá tudunk fűzni valamiféle történelmi, művelődéstörténeti érdekességet. Így egy vendégfogadó ország egyetemi fiataljai és dolgozó emberei előtt lépésről-lépésre ki fog bontakozni a nehéznek gondolt, de annyi örömet és szépséget rejtő magyar nyelv, amit mi anyanyelvünknek nevezhetünk.

(1981.)

Kontra Miklós

Kerestetnek: magyarkönyvek amerikaiaknak

"... a feladatok egyre nehezebbek, mert sokkal könnyebb volt 10-20 évvel ezelőtt tanítani szegényebb eszközökkel is, mivel megvolt az erős családi háttér a nagyszülőkkel."
(Papp Gábor előadása "A XIX. magyar találkozó krónikája" c. kötetben. Árpád Könyvkiadó, Cleveland, 1980. 21. lap.)

Az itt egybegyűltek közül valószínűleg kevesen állíthatjuk, hogy rendelkezésünkre áll minden olyan

---

¹ Ez az írás az American Hungarian Educators' Association VI. konferenciáján, a Kent State University-n (Kent, Ohio) 1981. május 1-jén elmondott angol nyelvű előadásom magyarra fordított változata.